

Les capitulacions per a la submissió de Sant Cugat a Joan II durant la Guerra dels Catalans contra el rei (1471)

MARIA TERESA FERRER I MALLOL

Institució Milà i Fontanals. CSIC

L'any 1462 els catalans, amb la seva institució més representativa, la Diputació del General, s'havien aixecat en armes contra el rei Joan II. Els greuges inferits al primogènit, el príncep de Viana, pel seu propi pare, la vulneració de les Constitucions de Catalunya i altres abusos de poder havien conduït a un clima de confrontació contra el rei que, quan el monarca empenyorà el Rosselló i la Cerdanya a França, desembocà en revolta. La guerra portà els catalans a proclamar rei Enric IV de Castella, després l'infant Pere de Portugal i finalment Renat d'Anjou, rei de Nàpols, tots emparentats amb la dinastia catalana.

El conflicte s'allargà deu anys, amb fases de més o menys fortuna per a la causa del Principat. La mort sobtada del duc Joan de Lorena, lloctinent al Principat del seu pare, el rei Renat, el mes de desembre de 1470, assenyalà el començament del declivi de la capacitat bèl·lica de la Diputació del General. Joan II començà a guanyar terreny, des de llavors, a l'Empordà, a la Selva i al Vallès.¹

A l'octubre de 1471, la marxa de la guerra aconsellà al monestir de Sant Cugat i a la vila, que es trobaven en el bàndol antireialista, emprendre la negociació de la rendició i evitar el risc que el lloc fos pres per la força. Sembla que la submissió al rei fou negociada a Hostalric pel paborde del monestir, fra Jofre Sort, i també per mossèn Guàrdia, capità de Sant Cugat. El representant de Joan II en la negociació fou fra Lluís Despuig, mestre de l'orde de Montesa i lloctinent del rei a Catalunya.

Les capitulacions per al monestir foren signades el 8 d'octubre de 1471 i foren confirmades després pel rei el 12 del mateix mes a Martorell. El monarca acceptà la justificació que el monestir s'havia revoltat contra ell per força i necessitat.

El lloctinent Despuig, en nom del rei, es comprometia a restituir i a confirmar tots els privilegis, llibertats i immunitats que el monestir i els seus castells i viles i vassalls posseïen abans que comencés la guerra. Acceptava també concedir de nou els privilegis que haguessin rebut de Pere de Portugal i del duc Joan de Lorena, quan els mostressin, perquè no considerava adequat confirmar-los.

El monestir havia demanat, a més, la concessió perpètua de les imposicions de la carn i del comerç, però el lloctinent es negà a atorgar aquesta petició perquè no s'havia fet mai perpètuament, però les atorgà per vint anys, que haurien de començar a comptar quan s'hagués acabat la concessió per quinze anys que era vigent llavors. Confirmà, a més, la concessió feta pel rei, quan aquest havia estat al monestir, segurament abans de la guerra, d'enfranquir-lo del pagament de la cena de presència i de la d'absència. El lloctinent confirmà també una venda de censal de misser Marquilles, que els havia estat feta i per la qual hi havia plet pendent amb els hereus del famós jurista. En la confirmació, el monarca ordenà que aquests acords fossin respectats i observats pel seu fill i primogènit i per tots els oficials reials. Disposà, a més, que

tots els detentors de castells, viles i llocs del monestir i tots els seus vassalls paguessin al cenobi les rendes i drets que li pertoquessin i que haguessin pagat abans de la guerra. Els ocupants dels béns de Sant Cugat que, com tots els béns de rebels, devien haver estat atribuïts a persones del bàndol realista, havien de retornar-los al monestir.³ No cal dir que aquest era el punt més difícil de complir de tots, perquè calia comptar amb la resistència dels beneficiaris d'aquests béns.

Cal assenyalar que fra Jofre Sort aprofità el seu paper de negociador per demanar unes capitulacions particulars, amb concessions per a ell, a més de les capitulacions per al monestir i la vila. A prec de fra Sort, fra Lluís Despuig es comprometé, en nom del rei, a demanar al papa la provisió del priorat de Sant Pau i la pabordia de Palau i algun altre abadiat o priorat per a fra Jofre.⁴ Si la ciutat de Barcelona tornava a mans del rei, el monarca li hauria de fer donar la possessió del priorat de Sant Pau. En aquells moments crucials, fra Jofre Sort pensà també en els parents o amics i aconseguí la donació de béns de rebels de la ciutat de Barcelona, per valor de mil florins, a favor de Sebastià de Millàs.⁵ En el cas que la ciutat tornés a l'obediència del rei, el concessionari hauria de poder gaudir d'aquests béns durant dos anys. Sebastià havia de gaudir també durant tres anys de les rendes del priorat del Fai, priorat que pertanyia al seu oncle, fra Jofre de Millàs, qui residia a Barcelona i, per tant, era rebel. Jofre de Millàs, però, no hauria de ser privat del priorat.

Era un punt important de la capitulació la promesa de fra Lluís Despuig a fra Jofre Sort de deixar una guarnició de peu i de cavall a Sant Cugat suficient per assegurar la defensa del monestir en cas que el lloctinent hagués d'allunyar-se'n. Fra Lluís Despuig, a més prometia socórrer-lo immediatament, en cas que fos necessari. Aquestes concessions foren fetes franques de segell; foren signades pel lloctinent el 8 d'octubre de 1471 i confirmades pel rei el 12 d'octubre del mateix mes a Martorell, com l'anterior.⁶

De les capitulacions per a la vila de Sant Cugat sembla que se n'ocupà el capità, mossèn Guàrdia, que no és esmentat en aquest text, però que ho és en el de les capitulacions de fra Jofre Sort.⁷ Les capitulacions foren aprovades directament pel monarca durant la seva visita al monestir, el 26 d'octubre, i hi figuren com a peticionaris els monjos i el convent del monestir, el batlle, els jurats i la "universitat" o conjunt de la vila.

El monarca es comprometé a confirmar tots els privilegis i llibertats de la vila de Sant Cugat. Matisà, en canvi, una mica la segona petició, que era deslliurar la vila i el monestir de pagar pensions de censals i altres deutes per propietats corresponents al període de la guerra. El rei estigué d'acord a condonar les pensions de censals degudes a rebels, però no les pensions que caldria pagar des d'aquell moment a persones que fossin sota la seva obediència, bé que anuncià que intentaria que els creditors concedissin una reducció de les pensions o deutes. Era un problema que es plantejà amb un caràcter força general a totes les viles o llocs que tornaven en poder del rei perquè, de sobte, haver de fer cara a tots els deutes de deu anys, en una situació d'emprobriment a causa de la guerra, hauria provocat gravíssimes dificultats.

Hi havia encara uns altres deutes que Sant Cugat demanà que fossin condonats, els relacionats amb rescats que haguessin de pagar els habitants del lloc a gent de l'exèrcit reial, a conseqüència d'haver caigut presoners. Les capitulacions esmenten rescats, cartells i deutes en general. Els cartells eren documents legals, generalment plecs de condicions; és possible que en aquest cas també tinguessin alguna cosa a veure amb rescats. La mesura de gràcia havia de beneficiar tant amos com mossos. Naturalment no faltà la petició de remissió de crims comesos contra el rei o nobles del seu exèrcit durant la guerra, condició que figurava generalment a totes les capitulacions.

El rei confirmà una capitulació feta entre l'abat i el convent del monestir d'una banda i els jurats i prohoms de Sant Cugat i terme i el terme de Canals de l'altra, capitulació de la qual no es donen més detalls. És possible que es referís a una concòrdia del 1469 sobre la batllia de la vila,⁹ el fet que fos aprovada durant la guerra, devia fer necessària aquesta confirmació reial. El monarca confirmà també un privilegi relacionat amb la jurisdicció civil i criminal de la vila concedit per qualsevol senyor que tingués la jurisdicció del monestir. Ignorem el motiu pel qual aquesta confirmació es presentava de manera tan ambigua i misteriosa, però segurament els interessats sabien a quin privilegi es referien.

Foren demanades també algunes franquícies d'impostos, les de cenes d'absència i de presència que calgués pagar al rei —cosa que també havia estat demanada pel monestir— i de talles i fogatges imposats durant la guerra. El rei ho concedí, però de manera que fos una franquícia com la que tenien altres viles i llocs reials; deixà ben clar, a més, que no entraven en la franquícia les generalitats, que eren impostos de la Diputació del General, dels quals el rei no podia disposar.

Altres peticions estaven relacionades amb la situació de guerra que es vivia al lloc i que encara havia de durar un any, fins a la rendició de Barcelona. D'una banda hi havia el proveïment de l'exèrcit i de l'altra la seguretat de la vila. Pel que fa al proveïment de l'exèrcit, els veïns de Sant Cugat demanaren no ser forçats a vendre-li vitualles, només les que els membres de l'exèrcit necessitessin per viure. El preu de les viandes només podria ser fixat amb el consentiment del venedor. El monarca ho concedí, però insistí que el preu havia de ser raonable.

Pel que fa a la seguretat de la vila, situada tan a prop de Barcelona que podia rebre algun atac, els veïns demanaren que el rei hi deixés una guarnició de seixanta homes a cavall amb un capità proposat per la població, però sol·licitaren que els cavallers de la guarnició paguessin les viandes que compressin, insistència derivada del mal costum dels militars de no voler pagar aquesta mena de despeses i pretendre viure a costa de la població. El rei concedí aquest darrer punt i assegurà que hi deixaria la guarnició que s'acordés en consell. El darrer capítol contenia una petició habitual en aquests casos: obtenir els documents derivats de la capitulació francs de segell. La franquícia de la taxa de la cancelleria reial podia significar l'estalvi d'una quantitat considerable de diners.¹⁰ No tenim notícies de com Sant Cugat remuntà les dificultats de la postguerra, però pot dir-se que la major part de llocs de Catalunya trigaren ben bé deu anys a refer-se de la destrucció causada per la guerra i de la desorganització de l'economia que comportà. Fra Jofre Sort, que havia negociat la rendició en tragué un profit palpable, ja que l'any 1479 esdevingué abat del monestir.¹⁰

Apèndix documental

1

1471, octubre, 12, Martorell

Joan II confirma les capitulacions pactades pel seu lloctinent, fra Lluís Despuig, amb el monestir de Sant Cugat.

ACA, C, reg. 3452, f. 148r.-149r.

Nos, Johannes etc. Considerante vos, religiosos et dilectos nostros monachos et conventum

monasterii Sancti Cucufatis Vallensis qui licet, ut credimus, vi et necessitate impulsus, ab obedientia nostra defeceratis, gracia Dei veritatem et fidelitatem nobis debitam recognoscentes ad nostram veram obedienciam reduxisse et super ipsa reduccione quasdam per reverendum religiosum et dilectum consiliarium fratrem Ludovicum Dezpuig, magistrum ordinis milicie beate Marie de Muntesia et sancti Jeorgii, ut locumtenentem generalem nostrum vobis factas et concessas fuisse gracias, capitula et concessiones continentis subsequentis:

A les coses que demana lo monestir e monges de Sant Cugat, quant al primer capítol, per part de la majestat del senyor rey e com a loctinent seu general en lo principat de Catalunya e per lo poder que d'aquella té, plau al maestre de Muntesa confirmar al dit monestir e monges e restituyr a aquells tots los privilegis, libertats e immunitats que tenien e possehién ans que's principiàs aquesta guerra, axí amplement e larga com de aquells usaven e per lo semblant als castells, viles, lochs e vassalls del dit monestir. Quant als privilegis, si alguns los ne hauran atorgats lo don Pedro de Portugal e lo duch Joan, perquè no seria honest al dit mestre de Muntesa, loctinent general qui dessús, confirmar aquells, però promet que la dita majestat, fent-li demostració de aquells, per gràcia special, los atorgarà de nou los dits privilegis.

Al segon capítol, per lo qual és demanat les imposicions de carn e mercaderies perpetuament per al dit monestir e perquè la dita majestat ni sos predecessors no han acostumat atorgar-les en la dita forma, lo dit maestre en lo dit nom les atorga les dites imposicions per a vint anys comptadors après que sien passats tots los quinze anys per los quals huy tenen les dites imposicions. E més avant, passats los dits vint anys, lo dit maestre, en lo dit nom, los atorga les dites sises "ad beneplacitum regie maiestatis dignitatis".

Al terç capítol, per lo qual affermen que la dita majestat derrerament, com fonch en lo dit monestir, los féu gràcia que no pagassen cena de absència ni de presència e per ço lo dit maestre, en lo dit nom, los restitueix la dita gràcia feta per la dita majestat e de nou la ls atorga en la forma e manera que aquella la ls atorgà, ab totes les clàusules necessàries e oportunes.

Al quart capítol, lo dit maestre de Muntesa en lo dit nom e per part de la dita majestat, confirma e ratifica aquella venda de censal que ls és stada feta de hun censal de micer Marquilles e impose silenci a sos hereus que d'ací avant no'l puién demanar.

E per seguretat del dit monestir e monges, lo dit maestre de Muntesa, com a loctinent general per la majestat del senyor rey en lo principat de Catalunya, segons apar per carta reebuda per en Johan de Santjordi, scrivà de aquella, dada en Çaragoça, a XXVII de juny, any mil CCCCLXXI, prometent-los més avant que curarà ab effecte que la dita majestat confirmarà e ratificarà totes les coses e gràcies desús dites. E més, que tota vegada que lo dit monestir e monges ne volran provisió "in forma" del dit senyor rey o del dit maestre de Muntesa, los promet de fer-la ls fer e donar. E perquè en lo dit interím major fe als dits capítols sia donada, lo dit maestre los signarà e de sa mà los segellarà ab lo segell de ses armes e de sa religió, com altre a present del dit offici de loctinent no tinga.

Dada en la vila de Hostarlich, a VIII dies del mes de octubre, any mil CCCCLXXI. Lo maestre de Muntesa, loctinent etc. Climent, secretarius.

Tenore igitur presentis deque nostri certa sciencia et expresse capitula, gracias et concessiones preinsertas et quelibet et quaslibet eorum et earum, omniaque et singula in eis et quolibet eorum et earum contenta vobis, dictis monachis et conventui iuxta eorum et earum series et tenores concedimus, laudamus, aprobamus, ratificamus et confirmamus vimque efficaciam et valorem habere volumus, iubemus atque mandamus eaque observare et observari facere promittimus in verbo regio et bona fide nostris atque iuramus per Deum et crucem domini nostri Ihesu Christi eiusque sacrosancta quatuor Evangelia nostris propriis manibus corporaliter tacta in posse secretarii nostri et notarii publici infrascripti. Et ita serenissimo Ferdinando, principi Castelle et Legionis, regi Sicilie etc., filio primogenito nostro carissimo, in omnibus regnis et terris nostris generali gubernatori et post nostros felices dies legitimo et indubitato successoris sub paterne benedictionis obtentu, dicimus egregio quoque nobilibus, magnificis, dilectis et fidelibus, consiliariis nostris capitaneo nostro generali, vicesgerenti generalis gubernatoris, vicariis, baiulis, subvicariis et signanter quibusvis detentoribus quorumcumque castrorum, villarum et locorum dicti monasterii et quibuscumque vassallis eiusdem et personis qui et que ad solutionem et prestacionem quorumcumque reddituum et aliorum iurium dicto monasterio pertinentium quomodolibet teneantur, ceterisque universis et singulis officialibus et subditis nostris ad quos pertineat et spectet dicimus et mandamus de nostri certa sciencia et

expresse, sub nostre gracie et amoris obtentu ireque et indignacionis incursu ac pena florenorum mille auri a bonis contrafacientis cuiuslibet irremissibiliter exigendorum nostroque erario inferendorum, quatenus capitula, gracias et concessiones preinsertas nostramque huiusmodi concessionem et confirmacionem teneant firmiter et perpetuo inviolabiliter et inconcusse observent tenerique et perpetuo observari faciant per quoscumque illique eorum per quos dicta castra, villas et loca dicti monasterii detinentur eadem et easdem eidem monasterio seu ab eodem potestatem habenti illico vacua et expedita presentibus acceptis absque mora et dilacione aliquibus, tradant, restituant atque liberent nec ad solucionem aliquorum terciorum aut aliorum quorumvis iurium racione castrorum preter iurium generalitatis et impositi et eorum que ante rebellionem civitatis nostre Barchinoneolvere tenebantur eos minime compellatis vassalli quoque et persone quevis que ad solucionem et prestacionem dictorum reddituum, fructuum, iurium et emolumentorum quomodolibet teneantur de eisdem monasterio iamdicto seu procuratoribus et administratoribus eiusdem quibuscumque emparis et aliis quibusvis impedimentis per quoscumque capitaneos aut alias in eisdem factis non obstantibus, respondeant, satisfaciant et solvant sic et quemadmodum temporibus retromissos, ante dictam rebellionem soliti fuerunt et debuerunt. Et non contrafaciant vel veniant seu aliquem contrafacere vel venire^a permittant racione aliqua sive causa. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus sigillo nostro comuni inpendenti munitam.

Data in villa Martorelli, duodecimo octobris, anno a nativitate Domini M^oCCCCCLXXI regniue nostri Navarre, anno XXXVI aliorum vero regnorum nostrorum XIII. Rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi, Philippo Clementis et vidit eam Johannes Granada pro regente thesaurariam et conservatore.

Probata.

[Al marge superior, encapçalant el document, en lletra costània] Monasterii et^b loci Sancti Cucufatis.

[Al marge esquerre, en lletra coetània] Nichil solvit regio mandato.

a. «contenta», interlineat

b. «vassallorum», ratllat.

2

1471, octubre, 12, Martorell

Joan II confirma les capitulacions particulars pactades pel seu lloctinent, fra Lluís Despuig, amb fra Jofre Sort, paborde del Monestir de Sant Cugat.

ACA, C, reg. 3452, ff. 110 v.-111v.

Nos, Johannes et cetera, considerantes vos, religiosum et dilectum nostrum Jaufridum Sort, prepositum monasterii Sancti Cucufatis Vallensis, qui generis humani inimico procurante una cum dicto monasterio, vassallis et membris eiusdem ab obediencia nostra defeceratis, gratia Dei, veritatem et fidelitatem nobis debitam recognoscentes, ad nostram veram obedienciam vos reduxisse et super ipsa reduccione quedam coram maiestate nostra obtulisse capitula responsiones et promissiones iam per reverendum, religiosum et dilectum consiliarium nostrum et in nostro Catalonie principatu locumtenentem generalem, fratrem Ludovicum Dezpuig, magistrum ordinis et milicie beate Marie de Muntesia et de sancto Jeorgio, nomine nostro concessorum et firmatorum, quorum tenor talis est ut sequitur:

Quant al primer capítol sobre lo priorat de Sant Pau, és content lo mestre de Muntesa e promet per part de la majestat del senyor rey que aquella, per los embaxadors que trametrà a

dar obediència a nostre Sant Pare, lo supplicarà que lo dit priorat de Sant Pau done e proveesca al dit pebordre Sort, ensemps ab la pabordria de Palau e hun altre abadiat o priorat, segons demana en lo dit capítol, e açò manarà als dits embaxadors que facen tant stretament quant de cosa nenguna que'ls done càrrech. E més avant promet lo dit maestre, com a lochtinent, que tota vegada que a la dita majestat se reduirà la ciutat de Barcelona, metrà en possessió del dit priorat de Sant Pau al dit pabordre e'l sostindrà en aquella e farà tot lo que li serà possible que haje e obtenga lo dit priorat.

Al segon capítol, plau al dit maestre de Muntesa e promet com a lochtinent general qui dessús, que la dita majestat farà gràcia ab tot effecte a'n Sabastià de Millàs de qualsevulla béns de rebelles de qualsevulla persones que sien dins la ciutat de Barcelona fins en quantitat de mil florins d'or e de açò curarà ab effecte que la dita majestat li done les provisions necessàries e oportunes e, en cas que la dita ciutat o aquelles persones se reduhiessen, li farà posseyr per dos anys, segons demana, la dita gràcia, ab totes les clàusules necessàries, a utilitat del dit Sabastià Millàs.

Quant al terç capítol sobre lo priorat del Fay, que vuy té e posseeix fra Joffre de Millars, oncle del dit Sabastià Millàs, que vuy habita en la ciutat de Barcelona e per consegüent és enemich del senyor rey, com se diu e's afferma, és content lo dit maestre e promet que la dita majestat li farà gràcia de totes les rendes del dit priorat per a tres anys, segons demana, e al dit son oncle no levarà del dit priorat ni rendes de aquell, en cas que aturàs en Barcelona. E promet més lo dit mestre que ab tot effecte farà que la dita majestat donarà al dit Sabastià totes les provisions necessàries.

Al quart capítol, promet lo dit mestre que la dita majestat, en cas que se hagués partir per alguna urgent necessitat de les parts de Ampurdà, de Vallès, de Lobregat e de Camp de Penedès, l'exarà tal guarnició de peu e de cavall en lo monestir de Sant Cugat que restarà ben segur e, si tal necessitat hi vendrà, lo socorrerà per forma e manera que's puixa tenir e conservar en la fidelitat de la dita majestat. E per seguretat del dit monestir e monges, lo dit maestre de Muntesa, com a lochtinent general per la majestat del senyor rey en lo principat de Catalunya, segons apar ab carta reebuda per en Johan de Santjordi, scrivà de aquella, dada en Çaragoça a vintiset de juny, any mil CCCCLXXI, prometent-l'os més avant que curarà ab effecte que la dita majestat confermarà e ratificarà totes les coses e gràcies desús dites. E més que tota vegada que lo dit pabordre Sort ne volrà provisioⁿ "in forma" del dit senyor rey e del dit mestre de Muntesa los promet de fer-la-li^r fer e donar. E perqu^e, en lo interim, major fe als dits capítols sia donada, lo dit maestre lo signarà de sa mà e'l segellarà ab lo segell de ses armes e de sa religió, com altri a present del dit offici de lochtinent no tinga.

Dada en la villa de Ostarlich, a vuyt dies del mes de octubre, any mil CCCCLXXI.

Post data. Encara lo dit maestre, com a lochtinent general desús dit, fa gràcia al dit pabordre de tot dret de segell a les provisions en la present capitulació contengudes e encara de les provisions e privilegis contenguts en la capitulació del monestir de Sant Cugat e en la capitulació de mossèn Guàrdia, capità de Sant Cugat. Lo maestre de Muntesa, lochtinent etc.

Tenore igitur presentis deque nostra certa sciencia et expresse dicta capitula, provisiones, decretaciones et gracias suprainsertas et quelibet et quaslibet eorum et earum, iuxta sui seriem et tenorem, facimus, concedimus, laudamus, aprobamus et ratificamus vimque efficaciam et valorem habere volumus et decernimus, iubemus atque mandamus eaque observari et observari facere promittimus in verbo regio et bona fide nostris atque iuramus per Deum et crucem domini nostri Ihesu Christi eiusque sacrosancta quatuor Evangelia nostris propriis manibus corporaliter tacta. Et ita serenissimo Ferdinando, principi Castelle et Legionis, regi Sicilie etc., filio primogenito nostro carissimo, in omnibus regnis et terris nostris generali gubernatori et post nostros felices dies legitimo et indubitato successori sub paterne benedictionis obtentu, dicimus egregio quoque nobilibus et magnificis dilectis consiliariis nostris capitaneo nostro generali, vicesgerenti generalis gubernationis officii, vicariis, baiulis, subvicariis, procuratoribus, iuratis, universitatibus ceterisque universis et singulis officialibus intra dictum principatum Catalonie constitutis dictorumque officialium locateneribus presentibus et futuris, dicimus et mandamus de nostri certa sciencia et expresse, sub nostre gracie et amoris obtentu iraque et indignationis incursu ac pena florenorum mille auri a bonis contrasacientis cuiuslibet irremissibiliter exhibendorum nostroque erario inferendorum, quatenus capitula, provisiones et gracias preinsertas et quelibet et quaslibet eorum et earum, iuxta et secundum eorum series

et tenores nostramque huiusmodi laudacionem, concessionem, aprobacionem, ratificacionem et emologationem teneant firmiter et perpetuo inviolabiliter et inconcusse observent tenerique et perpetuo servari faciant per quoscumque et non contrafaciant vel veniant seu aliquem contrafacere vel venire^a permittant ratione aliqua sive causa. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus sigillo nostro comuni inpendenti munitam.

Data in villa Martorelli, die XII octobris, anno a nativitate Domini M^oCCCCCLXXI regniq[ue] nostri Navarre, anno XXXVI aliorum vero regnorum nostrorum XIII. Rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi, Philipo Clementis, in cuius posse concessit et iuravit et vidit eam Johannes Granada pro regente thesaurariam et conservatore.

Probata.

[Al marge superior, encapçalant el document, en lletra coetània] «*Monasterii et vassallorum Sancti Cucufati*».

[Al marge esquerre, en lletra coetània] «*Nichil solvit regio mandato*».

a. «la li» corregeix sobre «los»

b. Segueix «el», ratllat

c. Segueix «et», ratllat

d. «venire», interlineat.

3

1471, octubre, 26, Sant Cugat

Joan II aprova les capitulacions pactades amb el Monestir i vila de Sant Cugat.

ACA, C, reg. 3452, f. 132r.-v.

Nos, Johannes etc. Vos, venerabiles religiosi et dilecti nostri monachi et conventus monasterii Sancti Cucufatis Vallensis, baiulus, iurati et universitas dicte ville cupientes ad nostram venire obedientiam, maiestati nostre humiliter supplicastis ut, pro beneficio vestro, vobis concedere dignaremur capitula seriei sequentis:

Lo que los monges e covent del monestir de Sant Cugat de Vallès e batle, jurats e universitat demanen a la majestat del senyor rey.

Primerament, demanen los dessús dits a la dita majestat que sia mercè sua confirmar de nou tots los privilegis e libertats que la vila de Sant Cugat té ja atorgats per altres reys passats. Plau al senyor rey.

Ítem més, demanen que sia de sa mercè fer-los gràcia que no sien tenguts, axí la dita universitat com lo monestir de la dita vila pagar ningunes propietats ni pensions de censal, axí de ço que per ells de present és degut com d'aquí avant se deuran durant lo temps occorren de la guerra. Plau al senyor rey que de les pensions fins ací degudes no paguen res ne a rebelles alguns paguen nengunes pensions, emperò que de les qui d'aquí avant se deuran a obedientes al dit senyor rey sa senyoria los pregarà de aquelles facen alguna reducció e gràcia.

Ítem més, supplican a sa majestat que tots aquells qui vuy stan en la força de Sant Cugat, axí moços de lavor com los amos, no sien tenguts pagar a nenguna persona del exèrcit del senyor rey deutes alguns, axí de cartells com de rescats com per qualsevulla causa o rahó. Plau al senyor rey.

Ítem més, suppliquen los damunt dits a la dita majestat que sia de sa mercè remetre e perdonar a tots generalment qui sien en la dita força de qualsevol crims e delictes, axí comesos contra la sua real majestat com contra qualsevol noble baró e cavaller qui vaje ni sia en lo exèrcit del dit senyor rey. Plau al senyor rey.

Ítem més, sia de sa mercè vulla confirmar la capitulació feta entre lo abat e covent del dit monestir de una part e los jurats e prohòmens de la vila e terme de Sant Cugat e del terme de Canals de la part altra e vulla confirmar lo privilegi de la jurisdicció civil e criminal atorgat

per qualsevol senyor qui tingués la dita jurisdicció del dit monestir. Plau al senyor rey.

Item més, sia mercè de sa reyal majestat fer-los gràcia de qualsevol cenes pagadores per la dita vila e monestir a sa majestat, axí de absència com de presència. Plau al senyor rey.

Item més, supliquen a sa majestat vulla fer gràcia a tots los qui stan recullits dins la força del dit monestir que no sien forçats vendre als del' exèrcit del dit senyor, aquells qui no tindran vitualles, sinó per son viure e que no puga ésser aforada sinó a voluntat e preu rahonable del venedor. Plau al senyor rey, emperò que les dites vitualles sien venudes a preu rahonable.

Item més, supliquen a sa majestat los damunt dits sia mercè sua fer franchs tots los de la dita vila, monestir e terme de qualsevol talls e fogatges a què sien tenguts durant lo dit temps de la guerra. Plau al senyor rey la dita universitat sia franca, emperò que los cavallers qui restaran en la dita viles e lochs reyal's pagaran, car en les generalitats sa senyoria no y pot toquar, mas de qualsevol dret reyal és contenta sa senyoria sia francha la dita vila e universitat.

Item més, demanen los damunt dits a la sua majestat sia mercè sua leixar-los en la dita força gent de cavall fins en nombre de sexanta per guarnició e sa senyoria los haje leixar aquell capità que per los desús dits serà demanat, entès, emperò que los cavallers qui restaran en la dita guarnició sien tenguts pagar per sos diners totes les vitualles que compraran. En açò diu lo senyor rey tindrà son consell e y farà la provisió necessària al servey seu e repòs de la dita vila, emperò que paguen les vitualles. Plau al senyor rey.

Item més, supliquen los damunt dits a la dita majestat sia de sa mercè manar dar franch de segell totes scriptures, letres o privilegis que per aquesta causa se hauran a fer. Plau al senyor rey.

Nos enim, prospecta devocione quam ad servicium nostrum geritis, ad vestrum beneficium intendentes, capitula superius inserta et omnia et singula in ea contenta, iuxta formam responsiones in fine cuiuslibet dictorum capitulorum per nos facte vobis concedimus, laudamus et aprobamus et nostro huiusmodi concessionem, laudacionem et aprobacionis presidio roboramus eamque vim et robur decernimus obtinere perpetue firmitatis, sicut melius dici potest et intelligi ad bonum, sanum et sincerum intellectum vestri et vestrorum. Serenissimo propterea Ferdinando, regi Sicilie, una nobiscum conregenti et conregnanti, filio nostro carissimo, in omnibus regnis et terris nostris generali gubernatori et post nostros felices dies indubitato successoris sub paterne benedictionis obtentu, dicimus gerenti vero vices nostri generalis gubernatoris in principatu Catalonie, capitaneis^a, vicariis, subvicariis, baiulis, subbaiulis et aliis universis et singulis officialibus et subditis nostris in principatu Catalonie quomodolibet constitutis et constituendis et ipsorum officialium locatinentibus, presentibus et futuris, dicimus, precipimus et iubemus expresse et de certa sciencia, ad nostre gracie et amoris obtentum penamque duorum mille florenorum auri nostris inferendam erariis ut nostram huiusmodi laudacionem, concessionem, aprobacionem et firmam et omnia et singula in ea contenta iuxta formam decretacionis et responsionis in pede seu fine dictorum capitulorum et cuiuslibet eorum posite et descripte teneant firmiter et observent et faciant ab omnibus observari et non contrafaciant vel veniant aut aliquem contrafacere vel venire sinant ratione aliqua sive causa. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro comuni sigillo inpendenti munitam.

Data in villa Sancti Cucufatis Vallensis, die XXVI octobris, anno a nativitate Domini M^oCCCCXXI regni^que nostri Navarre, anno XXXXVI aliorum vero regnorum nostrorum XIII. Rex Johannes.

Dominus rex mandavit mihi, Johanni de Coloma et vidit eam Johannes de Granada pro regente thesaurariam et pro conservatore.

Probata.

[A] marge superior, encapçalant el document, en lletra coetània] «*Monasterii et ville Sancti Cucufatis*».

[A] marge esquerre, en lletra coetània] «*Nichil solvit regio mandato*».

a. Segueix «d», ratllat.

b. «capitaneis», interlineat.

Notes

1. El millor resum de la guerra continua sent el de SOLDEVILA, F., *Història de Catalunya*, II (Barcelona, Ed. Alpha, 1962), pp. 754-769. Cf. per ampliar aspectes concrets, SOBREQÜES I VIDAL, S. i SOBREQÜES I CALICÓ, J., *La guerra civil catalana del segle XV* (Barcelona, Edicions 62, 1973), 2 vols.
2. Apèndix, doc. 1.
3. L'antic monestir de Sant Pau del Camp, de Barcelona, era un priorat dependent de Sant Cugat des del 1127: PERAY Y MARCH, J. de, *Monografia històrica de Sant Cugat del Vallès* (Barcelona 1931), doc. X.
4. Pel gener de 1472, el rei manà als seus oficials que obliguessin els municipis o persones que deguessin diners a fra Jofre Sort, paborde de Palau, a pagar aquests deutes: ACA, C, reg. 3452, f. 144r. (1472, gener, 14, Vilabertran).
5. Ben poc després, pel desembre, Sebastià Millàs s'ocupava de concretar aquesta donació i demanà que fos efectiva sobre béns del terme de Montbui. A més, demanà que li fos concedida la capitania de la força de Sant Miquel del Fai i del terme de Montbui i de Sant Feliu, quan aquests llocs tornessin a l'obediència reial: ACA, C, reg. 3452, f. 94r.-v. (1471, desembre, 13).
6. Apèndix, doc. 2.
7. Apèndix, doc. 2.
8. RODRÍGUEZ LAZARO, A., *La vila de Sant Cugat a l'època baixmedieval*, en «Gausac», núm, 9 (1996), pp. 60 i 61. Cf. també MUÑOZ I CASTANER, P., *Passat i present del nostre municipi*, en «Guia», núms. 136, 139-140, 142-143 i 144.
9. Apèndix, doc. 3.
10. FARRERAS MUNNER, M. *Monografia del monestir de Sant Cugat del Vallès* (Barcelona 1904), reed. a «Estudis Santcugatencs», 1 (1983), p. 115.